

« pedimenta, et jus in re manifestum; » iisdem fere verbis utitur S. Antonius part. II *Summ.*, tit. 1, cap. 4, in fin., § 2: « Quinto, ratione redimendæ vexationis, et antequam jus acquiratur alicui in beneficio vel dignitate, non licet dare ad redimendam vexationem suam, alias simonia esset; sed postquam fuerit adeptus, et jus sibi acquisitum, vexationem sibi injuste factam super ecclesia, vel beneficio, vel dignitate, licet pecunia redimere, sed non justam vexationem, ut si juste accusaretur, vel hujusmodi. » Ob has causas *injustissimæ vexationis*, et *apertissimi juris*, Summi Pontifices tributum absque simonia persolvebant, ut ipsorum electio ab imperatoribus confirmaretur. Ob causas easdem Jacob improbandus non videtur, qui ab Esau jus primogeniti sibi comparavit: « Jus (inquit S. Thomas, 2-2. q. cit. 100, art. 4, in respons. ad quintum « argument.) primogenituræ debebatur Jacob ex divina electione... et suam vexationem redemisse intelligitur. »

« 8. Cum hæc ita se habeant, si hæc omnia conferre velis cum causa de qua agitur, certo deprehendes a veritate alienum non esse id quod initio diximus, pecuniam solvi jure posse ad lites circa beneficia componendas, id tamen quæstioni, quæ in medium adducitur, minime suffragari. Nam, ut pecuniam liceat exsolvere, non debet intercedere *jus ad rem*, sed *in re*, illudque aperte constet necesse est. Insuper injustam vexationem competitoris, qui pecuniam accipit, manifeste probari oportet. Clerici vero B et C *jure ad rem* solummodo præditi sunt, si ratio *presentationis* habeatur, quæ de utroque per legitimos dominos facta fuit. Neque *ullum jus in re* clericus A consequitur ex prima sententia, quam propositam retulit, cum interposita fuerit provocatio ad alios iudices, qui rem totam secundo loco dijudicare possunt, idque primæ sententiæ effectum impediverit. Postremo, quis affirmare unquam valeat jus certum et manifestum a clerico A possideri, ipsumque a clerico B competitore certissime atque injuste vexari? Siquidem contrarium desumitur ex eo quod hæc causa bis proposita fuit in sacro Romanæ Rotæ tribunali, ubi, post accuratam disquisitionem, nihil peculiare sancitum est.

PACTORUM (DE) INTERPRETATIONE.

ARTICULUS III

SUMMARIUM.

1. In quolibet legis articulo nihil est tam necessarium quam recta interpretatio: quod idem in pactis locum habet. — 2. Afferuntur regulæ decem pro pactorum, et conventionum interpretatione, ad n. 11.

(1. In quolibet legis articulo nihil tam necessarium est quam recta interpretatio. Idem profecto contingit in pactis, quæ si recte non interpretentur, plerumque contra

« 9. Sed jam de consilio eligendi arbitros pro dirimenda hæc controversia verba faciamus. Qua ratione id excogitatum fuerit intelligere sane non possumus. Nam si ipsi iudicium æquitati consentaneum ferre velint, illud procul dubio expendere debent, utrum clericus A *jus habeat ad rem*, vel *in re*, an illud manifestum sit; utrum tandem a clerico B injuste divexetur, atque ita causa reducitur ad eadem principia quæ modo exposuimus, ipsique arbitri fateri cogentur haud licere pecuniæ solutione hanc litem componere.

« 10. Si qui consilium hoc dederunt, parumper in jure canonico versarentur, haud novam et inusitatam esse deprehenderent ejusmodi arbitr. electionem. Alexander III cap. *Non sine*, De arbitris, nequaquam pecuniam in causa beneficii solutam improbat, quam delecti arbitri constituerant. Insuper canonum interpretes in cap. eod. *Non sine*, De arbitris, docent æquum esse laudum ab arbitris præscriptum, si jus pecuniam solventis manifestum appareat; injustum vero laudum, si pecuniam solvens omni jure careat; postremo dubium esse laudum, et simoniæ speciem præ se ferre, si dubium jus obtineat, qui pecuniam erogat. Item tradunt, arbitros accersendos esse ab episcopo, qui rationes laudi ab illis exposcere debet, illudque vel probare, vel rejicere juxta leges quæ a jure pontificio decernuntur. Fagnanus, in eodem cap. *Non sine*, a num. 3 ad 9, sub titulo De arbitris.

« 11. S. Carolus Borromæus de hac re sapienter et æquissime judicavit part. II, *Constitut.*, cap. 11, in primo provinciali concilio, quod Mediolani celebravit. Sic enim statuit: « Ne redimendæ vexationis » specie in causis beneficiorum simoniæ » pactiones intercedant, nemini licere volumus ad redimendam vexationem, ne in casibus quidem jure permissis pecuniam dare, quidquamve pacisci aut transigere, nisi episcopi consensus accesserit, cujus partes erunt, et perspicere diligenter an subsit aliqua fraus; et ubi rem fraude carere, et jure permissam esse cognoverit, non denegare ei, qui petierit, facultatem se a vexatione liberandi. » Hæc habuimus, qui tibi, etc. Ita, in terminis prælaud. Pontif., inst. cit.

paciscentium voluntatem judicium fertur. Quare non abs re duximus adjungere saltem brevem de interpretandis pactis tractatum, sive potius decem proponere regulas, ex quibus aliæ etiam poterunt proponi.

(2. Primam regulam habemus ex Paulo in l. 21, ff. *De reb. dub.* « Ubi est verborum ambiguitas valet quod acti est; » veluti ea interpretatio sumenda est, quæ, quod actum, gestumque est, conservet. Conservatur autem, seu ut mox ait jurisconsultus, *in tuto est res*, de qua actum est, quando id-

ipsum quod voluerunt contrahentes efficiatur; hoc ergo in primis quærendum est. Et si id non possit aperte percipi, aliquis saltem debet esse pacti effectus, quem verisimile sit contrahentes voluisse; « veluti cum stichum stipuler, et sint plures stichi, vel hominem, vel Carthaginem, cum sint duæ Carthagine, semper in dubiis id agendum est, ut quam tutissimo loco res sit bona fide contracta, nisi cum aperte contra leges scriptum est. » Idem statuit Ulpianus in l. 80, ff. *De verb. obligat.* « Quoties in stipulationibus ambigua oratio est, commodissimum est id accipi, quo res, qua de agitur, in tuto sit. »

(3. Secunda Regula: « In conventionibus contrahentium voluntatem potius quam verba spectari placuit. » L. 219, ff. *De verb. signif.* Hæc tamen regula ita ibidem declaratur. « Cum igitur ea lege fundum vetigalem municipes locaverint, ut ad hæredem ejus, qui suscepit, pertineret, jus hæredum ad legatarium quoque transferri potuit. » Licet enim hoc casu conventionis verba hæredem tantum contineant, voluntas tamen contrahentium cum debeat prævalere verbis, evidens est conductorem posse quovis titulo, ad quem libuerit, jus suum transferre.

(4. Tertia regula: « Hæc ex prioribus aperte consequitur; quoties idem sermo duas sententias exprimit, ea potissimum accipiatur, quæ rei gerendæ aptior est. » L. 67, ff. *De reg. jur.* Hujus regulæ exemplum habes in l. 7, *De contrahen. empt.* In allato textu legitur *rei gerendæ aptior*, nam plusquam probabile est contrahentes aliquid, quod ad effectum perduci posset, non vero vanum aliquid voluisse.

(5. Quarta regula: « In obscuris inspicere solet quod verisimilius est, aut quod plerumque fieri solet. » L. 114, ff. *De reg. jur.*

(6. Quinta regula: « Semper in stipulationibus et in cæteris contractibus id sequimur quod actum est; aut si non appareat quod actum est, erit consequens ut id sequamur quod in regione in qua actum est frequentatur. Quid ergo, si neque regionis mos appareat, qui varius fuit? Ad id quod minimum est, reddenda summa est. » L. 34, ff. *De reg. jur.*

(7. Sexta regula: « Cum quæritur in stipulatione quid acti sit, ambiguitas contra stipulationem est. » L. 26, ff. *De reb. dub.*, quod confirmatur etiam iisdem fere verbis in l. 38, § 18, ff. *De verb. oblig.* Hæc eadem regula, quæ obtinet in stipulationibus, locum etiam habet in reliquis contractibus. « Hinc in contrahenda emptione ambiguum pactum contra venditorem interpretandum est. » L. 172, ff. *De reg. jur.* Obiter nota: « Ambigua autem intentio ita accipienda est, ut res salva actori sit. » D. l. 172, § 1. In hoc textu opponuntur judicia conventionibus. In conventionibus fit interpretatio contra eum qui sibi pactus est: in judiciis vero ambigua intentio pro auctore recipit interpretationem, ut in ambiguo non videatur petiisse, quam quod jus petendi ha-

beret, ne causa cadat. Allatam regulam confirmant Paulus et Papinianus in l. 21, ff. *De contrahen. empt.*, et l. 39, ff. *Hoc tit.* Hujus sextæ regulæ si quæris exempla, quamplura reperies in corpore juris, præsertim, in l. 30, ff. *De servit. præd. rust.*; l. 33, ff. *De contrahen. empt.*; l. 17, § 3 et 4, ff. *De servit. Urb. præd.*; et in l. 39, ff. *De contrahen. empt.*

(8. Septima regula: Cum verba conventionis aperte favent ei qui sibi pactus est, non oportet ab eis recedere. Hinc est, quod « si stipulatus fuero de te, vestem tuam, quæcunque muliebris est, dare spondes? magis ad mentem stipulantis, quam ad mentem promittentis id referri debet: ut quid in re sit, æstimari debeat, non quid senserit promissor. Itaque si solitus fuerat promissor muliebri quadam veste uti, nihilominus debebitur. » L. 110, ff. *De verb. oblig.* Cum enim re ipsa sit muliebris, non ideo minus censebitur esse muliebris, et in stipulatione contenta, quod vir ea uteretur. Super hæc et præcedenti regula omnino omittenda non est lectio l. 99, ff. eod., quæ utramque complectitur et declarat regulam.

(9. Octava regula: « Quamvis aperta sint verba quæ ex priori conventionis parte leguntur, ad alium, quam præ se ferunt, sensum detorquebuntur per ea quæ in posteriori parte scripta sunt. » L. 126, ff. *De verb. signif.*, et passim Rota.

(10. Nona Regula: « Quæ dubitationis tollendæ causa contractibus inseruntur, jus commune non lædunt. » L. 81, ff. *De reg. jur.*

(11. Decima regula: « In orationibus quæ conventiones exprimunt, eadem forma loquendi pro subjecta materia varie accipitur. » Et quidem primo: « Hæc verba, *ille aut ille*, non solum disjunctivæ, sed etiam subdisjunctivæ orationis sunt. Disjunctivum est: veluti cum dicimus: *aut dies, aut nox est*, quorum positio altero, necesse est tolli alterum: item sublato altero, poni alterum. Ita simili figurazione verbum potest esse subdisjunctivum. Subdisjunctivi autem duo sunt genera. Unum, cum ex propositis finibus ita non potest utrumque esse, ut possit neutrum esse: veluti cum dicimus, *aut sedet, aut ambulat*. Nam ut nemo potest utrumque simul facere, ita aliquis potest neutrum, veluti is qui accumbit. Alterius generis est, cum ex propositis finibus ita non potest neutrum esse, ut possit utrumque esse: veluti cum dicimus: « Omne animal aut facit, aut patitur. » Nullum est enim quod nec faciat, nec patitur: at potest simul facere et pati, l. 124, ff. *De verb. signif.* Secundo: « Oratio quæ neque conjunctionem, neque disjunctionem habet, ex mente pronuntiantis, vel disjuncta, vel conjuncta accipitur. » l. 28, ff. eod. Conjunctionem enim nunquam pro disjunctione accipi Labeo ait, ut in illa stipulatione, *mihî hæredique meo; te hæredemque meum*. L. 29, ff. eod. Tertio: « In usu juris frequenter uti nos Casellius ait singulari appellatione, cum plura generis ejus-

dem significare vellemus. Nam et multum hominem venisse Romam et piscem vilem esse dicimus. Item in stipulando satis habemus (nempe curamus) de hærede cavere: si ea res, *secundum me, hæredemque meum* iudicata erit, et rursus quod ob eam *rem te, hæredemve tuum*; nempe æque si plures hæredes sint, continentur stipulatione. » *Enimvero* « hæredis appellatione omnes significari successores credendum est, etsi verbis non sint expressi. » L. 138 et l. 170, ff. *De verb. sign.* Item in conventionibus,

PAGANA PROPOSITIO.

Vide verb. PROPOSITIONES DAMNATE num. 28.

PALATIUM

Vid. verb. IMMUNITAS, art. 2 a num. 71 ad 88, ubi late de immunitate qua gaudere possunt palatia cardinalium, legatorum, principum, regum, nuntiorum et episcoporum.

PALLIUM.

SUMMARIUM.

1. Instantiæ pro pallii concessione ab advocatis consistorialibus proponi debent, ad n. 2. — 3. Alia

(1. Instantiæ pro pallii concessione ab advocatis consistorialibus proponi debent. Bened. XIV, constit. 106, incip. *Inter conspicuos*, § 18. (2. Pallium conceditur et transmittitur patriarchæ Antiocheno Græcorum Melchitarum. Idem const. 92, incip. *Dum nobiscum*. Pallium transmittitur patriarchæ Maronitarum. Idem, const. 101, incip. *Lit-teras*.)

(3. Pallia patriarchis et archiepiscopis ab Apostolica Sede concedi et mitti consueverunt a primis usque Ecclesiæ sæculis. Idem, tom. II, const. 60, incip. *Rerum Ecclesiasticarum*. (4. Eadem antea solemniter benedicta fuisse non dubitatur. Idem, *ibid.* (5. Palliorum benedictio in ecclesia S. Petri, præviis cleri vigiliis, aliisque sacris cæremoniis fieri solebat. Idem, *ibid.* (6. Ritus huiusmodi nonnullas subierunt mutationes, quæ assignantur. Idem, *ibidem*.)

(7. Palliorum benedictionem in posterum a Summo Pontifice fieri statuitur in pervigilio Apostolorum post vespas in Vaticana basilica celebratas. Idem, *ibid.* (8. Vel absente Pontifice ab eo cardinale, qui Pontificalia peregerit. Idem, *ibid.* (9. Huiusmodi benedictionis ritus et formula statuitur: idem, *ibidem*, et est sequens.)

(10. Post vespas, Pontifex, seu cardinalis, qui illius vice in Pontificalibus officio astiterit, ipsa pallia ter aspergit aqua benedicta, dicendo antiphonam: *Asperges me*, etc. (11. Ac ter incenso adolet, deinde dicit:

ŷ. *Adjutorium nostrum in nomine Domini.*
ñ. *Qui fecit cælum et terram.*
ŷ. *Dominus vobiscum.*
ñ. *Et cum spiritu tuo.*

OREMUS. *Deus Pastor æterne animarum,*

« cum generaliter adjicimus, *eive ad quem res pertinebit*, et adrogati, et eorum qui jure nobis succedunt, personas comprehendimus. » L. 53, § ff. *De obligat. et act.* Pronomina et adverbium comparationis non semper accipiuntur in sensu comparativo. Sic si stipulatus sum quantominus a debitor meo mihi solutum erit: *minus solutum intelligitur*, etiamsi nihil esset solutum, L. 32 ff. *De verb. signif.* Alia habes exempla in stipulatione legis Falcidiae, in stipulatione *de rato**.

ad rem ad n. 14. De pallio Græcorum, quod *omophorion* appellant, vide additamentum in fine.

qui eas ovium nomine designatas, per Jesum Christum Filium tuum, beato Petro apostolo, ejusque successoribus, boni Pastoris typo regendas commisisti, atque ipsis sacramentum vestium symbolis pastoralis curæ documenta significari voluisti; effunde per ministerium nostrum super hæc pallia de beatorum apostolorum principum altari sumpta copiosam benedictionis et sanctificationis tuæ gratiam, ut quam mystice representant pastoralis officii plenitudinem, atque excellentiam, pleno quoque operentur effectu Humilitatis nostræ preces benignus excipe, atque eorumdem apostolorum meritis et suffragiis concede, ut quicumque ea, te largiente, gestaverit intelligat se ovium tuarum pastorem, atque in opere exhibeat, quod signatur in nomine. Sit boni, magnique illius imitator pastoris, qui errantem ovem humeris suis impositam ceteris adunavit, pro quibus animam posuit. Sit ejus exemplo in custodia gregis sibi commissi sollicitus, sit vigil, sit circumspectus, ne qua ovis in morsus incidat, fraudesque luporum. Sit disciplina zelo districtus, quod perierat requirens, quod alienum reducens, quod confectum alligans, quod pingue et forte custodiens. Videat humeris suis impositam crucem, quam filius tuus proposito sibi gaudio sustinere non recusavit; sitque illi crucifixus mundus et ipse mundo. Tollat injectum collo suo evangelicum jugum, sitque ei ita leve ac suave, ut in via mandatorum tuorum ceteris exemplo et observatione præcurrat. Sit ei hoc symbolum unitatis et cum Apostolica Sede communionis perfectæ tessera, sit charitatis vinculum, sit divinæ hereditatis funiculus, sit æternæ securitatis pignus, ut in die adventus et revelationis magni Dei, pastorumque principis Jesu Christi, cum ovibus sibi creditis, stola potiatur immor-

talitatis et gloriæ. Per eundem Dominum nostrum, etc.

(12. Pallium suscipientes absentium antistitem nomine præstare debent juramentum in manibus cardinalis S. R. E. diaconorum prioris pro tempore existentis, dum pallium ipsis ferendum, seu transmittendum suscipiunt, ut sequitur:

(13. « Ego N. procurator et procuratorio nomine et pro parte revendissimi in Christo Patris et Domini N. electi Ecclesiæ N. instanti, instantius et instantissime peto mihi tradi et assignari pallium de corpore beati Petri sumptum, in quo est plenitudo pontificalis officii, et promitto illud reverenter portare, vel portari facere eidem reverendissimo Patri domino N. Sic me Deus adjuvet et hæc saneta Dei Evangelia. »

(14. Pallia archiepiscopalia in Vaticana Basilica prope corpus S. Petri semper asservari jubentur in capsula argentea auro obducta, quam Pontifex dono dedit. Idem, *ib.* Ejus arculæ custodia ad altaristam canonicum spectat. Idem, *ibid.*

* ADDITAMENTUM.

Pauca addam de pallio Græcorum, quod *omophorion* appellant. Ingens inter Latinorum et Græcorum pallium intercedere discrimen scite monuit Bona, *Rer. liturg.*, lib. I, c. 24, num. 16, idque sive formam

PANTHEISMUS.

ARTICULUS NOVUS EX ALIENA MANU.

SUMMARIUM.

1. Pantheismus quid sit. — 2. Pantheistæ realiter athei, ad n. 7. — 3. Refertur impietas illorum qui Moysen, D. Paulum, aliosque probatissimos in-

De pantheismo quoque in hac *Bibliotheca* disputandum constitui, ut ea in nova hac editione titulo ab auctore præfixo, quoad fieri possit, respondeat. Cum enim etiam dogmaticam theologiam tractandam auctor proposuerit, facile patet, pantheismi errorem et impietatem exponi in eadem ac refutari oportere. Est enim error huiusmodi omnium pessimus, ac theologiam a fundamentis evertit; in eo enim situs est pantheismus, ut Deum mundi auctorem, conservatorem, atque rectorem de medio tollat; ad declinandam vero atheismi infamiam, Deum profiteri fingit. At si roges quinam sit huiusmodi Deus, respondere cogitur, esse mundum ipsum, ac ipsam rerum universitatem. Pantheismus ergo error est, qui totum mundum, sive rerum universitatem pro prima causa, ac pro Deo rerum omnium auctore habet. Quamobrem pantheistæ re quidem, etsi non nomine, athei sunt.

(2. Athei dicuntur qui Deum esse negant; nam qui nunquam norint, non nisi improprie, vel negative athei nuncupantur. Ii vero vel practici sunt, vel theoretici. Athei practici appellantur, qui ita passionibus et cupiditatibus indulgent, ut certa indicia

species, sive etiam usum. Nimirum Latinum solis archiepiscopis, aut ex singulari privilegio paucis aliis episcopis tribuitur; Græcum omnibus episcopis commune est, qui, cum Evangelium legendum est, illud deponunt et paulo ante communionem reassumunt; ut docet Simeon Thessalonicensis lib. *De templo et missa*.

Quod commune omnibus eorum episcopis sit, privilegium fecit malis artibus a Joanne XI extortum in gratiam Constantinopolitani patriarchæ, ut tum Theophylactus tunc patriarcha, tum ejus successores absque Romani Pontificis auctoritate pallio uti possent, *Ex quo turpi commercio*, inquit Liutprandus æqualis illorum temporum in legatione 11 Constantinopolitana « vituperandus mos inolevit, ut non solum patriarchæ, sed etiam episcopi totius Græciæ pallio utantur. »

Ut huic abusui aliquid remedii adhiberetur statutum a concilio Lateranensi fuit, ut orientales patriarchæ, postquam pallium ipsi a Romano Pontifice suscepissent, illud suis quoque suffraganeis tribuerent, accepto antea ab illis fidelitatis et obedientiæ jurejurando. Confer Goardum, *Echolog. Græcor.*, p. 258.

Alia de pallio vide tom. I, verb. ARCHIEPISCOPUS, art. 3, per totum.

ter pantheistas recensent. — 9. Varii philosophi a pantheismo excluduntur, ad num. 14. — Pantheistarum et atheorum error refutatur, ad n. 16.

præbeant, ita se vivere, quia Deum non credunt. Theoreticorum vero duplex est ordo: alter eorum, qui Dei naturam aperte sustulerunt, cujusmodi fuere Diagoras, Protagoras, Theodorus, alique pauci; eorum alter, qui Deum aperte non negarunt, sed eas statuere, ac probare philosophiæ hypotheses, ex quibus id per legitimam consecutionem sequeretur: huiusmodi fuere Epicurei, Anaximandri et Stratonis sectatores, atque ex recentioribus Hobbesius, Tollandus, ac Benedictus Spinosa. Adde quoque possunt sceptici, qui de omnibus dubitantes, Dei quoque existentiam in dubium revocant.

(3. Athei secundi ordinis pantheistæ appellari solent: quia, sublata superna mente, quæ res condiderit et regat, primam causam, ac primum principium rerum, mutationumque omnium, materiam habent, ex qua omnia constant, cujusque res singulæ partes sunt, et mutationes, actionesque, formæ, modi, aut affectiones. Hinc totum ipsum, Deum: ipsius vero partes, Dei partes, vel attributa, et actiones, mutationesque, Dei operationes, et affectiones, aut modos vocant.

(4. Sunt autem quædam in quibus pan-